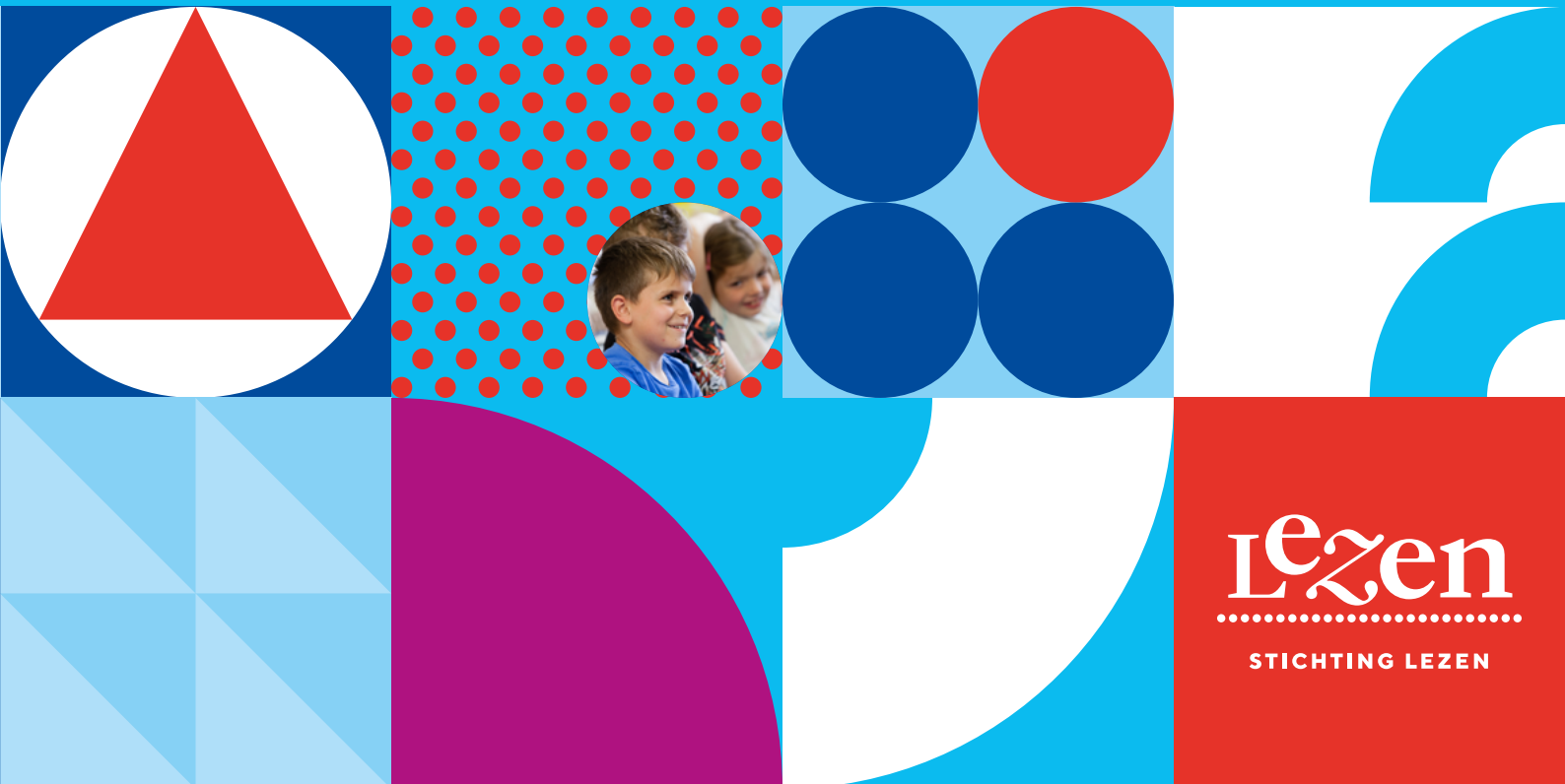

Specialist leesbevordering 0 tot 12 jaar

JUNI 2024

Inhoud

Inleiding	5
Les 1 Lezen en geletterd worden	6
1.1 Introductie	7
1.2 Lezen en laaggeletterdheid	7
1.3 Belang van leesplezier	9
1.4 Je eigen leesontwikkeling	9
Opdrachten les 1	10
Les 2 Taal- en leesontwikkeling	12
2.1 Taal- en leesontwikkeling 0-12 jaar	13
2.2 Indeling Rixsen-Walraven, gekoppeld aan lezen en boeken	14
2.3 Tips en tricks voor ouders	16
Opdrachten les 2	18
Les 3 Het netwerk van de leesbevordering	19
3.1 Campagnes voor leesbevordering	20
3.2 Raadgedicht	21
3.3 Acties van uitgeverijen	21
3.4 Netwerk inzetten bij leesbevordering	22
3.5 Je voorbereiden op de examenopdracht	22
Opdrachten les 3	23
Les 4 Collectie en leesomgeving	24
4.1 Leesomgeving	25
4.2 Leescirkel Chambers	26
4.3 Leesmotivatie	27
4.4 Collectie en boekenaanbod	28
Opdrachten les 4	29
Les 5 Aan de slag: voorlezen, werkvormen rond boeken en verhalen	30
5.1 Voorlezen en vertellen	31
5.2 Interactief voorlezen	32
5.3 Werkvormen leesbevordering	33
5.4 Digitaal aanbod	35
Opdrachten les 5	36

Les 6 De doorgaande leeslijn

6.1 De doorgaande leeslijn	38
6.2 BoekStart en de Bibliotheek <i>op school</i>	38
6.3 (Voor)leesplan	39
6.4 Examenopdracht	39
Opdrachten les 6	40

Praktijkopdrachten

Praktijkopdracht 1: Leescultuur	41
Praktijkopdracht 2: Leesomgeving	42
Praktijkopdracht 3: Verdiepende voorleesactiviteit	42

Bijlage

Leesautobiografie	44
-------------------	----

Inleiding

In de eerste levensjaren wordt de basis gelegd voor lezen en leesplezier. Kinderen die vaak zijn voorgelezen, zijn gemotiveerder om te leren lezen dan kinderen die weinig of niet zijn voorgelezen. Ook zijn ze taalvaardiger, begrijpen ze teksten beter en zijn ze succesvoller op school. Goed kunnen lezen is noodzakelijk om 100% mee te kunnen draaien in de maatschappij.

In de kinderopvang en op school is aandacht voor boeken, lezen en voorlezen belangrijk. Het zorgt dat jonge kinderen plezier krijgen in lezen. **Lezen en leesplezier versterken elkaar.** Want als je met plezier leest, dan word je er beter in. En ben je goed in lezen, dan is lezen ook leuker.

Pedagogisch medewerkers, onderwijsassistenten en medewerkers van de bibliotheek spelen daarom een belangrijke rol in het ontwikkelen van leesplezier bij jonge kinderen: zij zorgen voor **een goede basis voor leesvaardigheid**.

Leesbevordering draait om het stimuleren van lezen bij kinderen, zodat ze lezen niet als verplichte activiteit ervaren, maar als leuke en zinvolle (vrije)tijdsbesteding.
- Stichting Lezen

In dit keuzedeel leer je hoe je leesbevordering bij kinderen van 0 tot 12 jaar kunt organiseren. In 6 lessen laten we zien **waarom lezen en voorlezen zo belangrijk is**. Ook geven we je handvatten om leesbevordering een vaste plek te geven binnen de organisatie waar je werkt. Tijdens deze opleiding maak je 3 praktijkopdrachten als voorbereiding op de examenopdracht. De docent zal daar in de eerste les meer over vertellen.

Wat leer je in dit keuzedeel?

Aan het einde van dit keuzedeel weet je meer over leesbevordering bij kinderen van 0 tot 12 jaar. Ook begrijp je waarom lezen en dus ook leesbevordering zo belangrijk is voor hun taalontwikkeling. **Je kunt de kennis direct toepassen** in je werk als pedagogisch medewerker, onderwijsassistent of bibliotheekmedewerker. Kortom, je wordt een specialist in leesbevordering.

Aan het einde van dit keuzedeel kun je:

- activiteiten bedenken om het leesplezier van kinderen te bevorderen;
- een activiteitenplan beoordelen, aanvullen en opstellen;
- de ouders of verzorgers van kinderen actief betrekken bij leesbevordering;
- samenwerken met andere partijen, zoals kinderopvang, school, bibliotheek, boekhandel en gemeente.

Les 1 Lezen en geletterd worden

Thuis voorbereiden

Lezen

- Bekijk de pagina 'Over laaggeletterdheid', Stichting Lezen & Schrijven, lezenenschrijven.nl
Dit is een overzichtspagina, en als je het interessant vindt, kun je doorklikken en meer lezen.

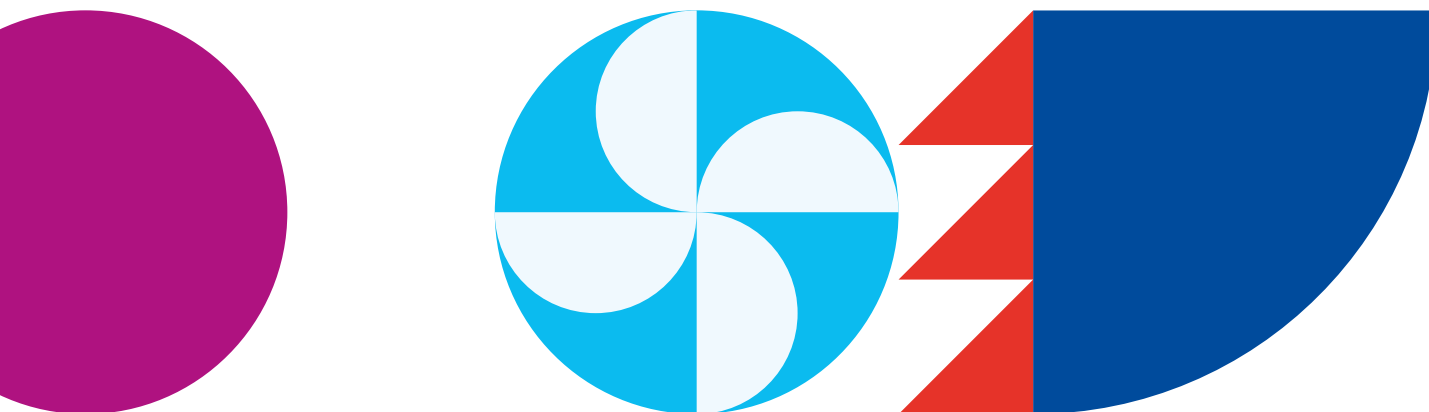
Doen

- Welk boek herinner je je nog uit jouw jeugd? Neem het mee als je het nog hebt.
- Kun je er nog iets over vinden op internet? Kijk bijvoorbeeld op jeugdbibliotheek.nl / boekstart.nl / debibliotheekopschool.nl
- Welke kinderliedjes uit jouw jeugd ken je nog? Schrijf de titels op.
- Vul de leesautobiografie in (in steekwoorden), zie blz. 43 achterin in deze reader.

Inhoud les 1

- 1.1 Intro
- 1.2 Lezen en laaggeletterdheid
- 1.3 Belang van leesplezier
- 1.4 Je eigen leesontwikkeling

Opdrachten les 1

1.1 Intro

Dit keuzedeel over leesbevordering bestaat uit 6 dagdelen. Daarbij gaan we in op verschillende kanten van **leesbevordering en de praktijk van het lezen**:

1. Lezen en geletterd worden
2. Taal- en leesontwikkeling
3. Het netwerk van de leesbevordering
4. Collectie en leesomgeving
5. Aan de slag: voorlezen, werkvormen rond boeken en verhalen
6. De doorgaande leeslijn

Goed om te weten

- Bij elke les staat hoe je thuis de les moet voorbereiden.
- In deze reader staan ook opdrachten. Je maakt die tijdens de lessen.
- Tijdens de opleiding voer je 3 praktijkopdrachten uit op je werk of stageplek. Deze vormen de basis voor de examenopdracht waarbij je een leesbevorderingsproject ontwikkelt.

1.2 Lezen en laaggeletterdheid

In de maatschappij moet je **om kunnen gaan met schriftelijke informatie**. Denk maar aan rapporten van collega's, veiligheidsinstructies of formulieren van de overheid.

Om leesvaardig te worden én te blijven, is het **belangrijk dat kinderen lezen leuk vinden** en er zo vroeg mogelijk plezier in krijgen. Daarom is het goed dat veel ouders al beginnen met voorlezen als hun kinderen nog heel klein zijn.

Er zijn ook ouders die niets hebben met boeken en taal, of niet zo goed Nederlands spreken. De kans bestaat dat hun kinderen **een taalachterstand oplopen** en daar de rest van hun leven last van houden. Het komt ook voor dat ouders gewoon niet weten wat ze kunnen doen om te zorgen dat hun kinderen later gemakkelijk leren lezen. Als specialist leesbevordering kun jij ze daarbij helpen.

Goed kunnen lezen is nodig om goed te kunnen leren.

Er is nóg een reden waarom lezen belangrijk is. Door te lezen maak je kennis met andere werelden, met herkenbare of juist heel bijzondere personages. Zo raken we vertrouwd met nieuwe situaties en **leren we om ons in anderen te verplaatsen**.

Een voorbeeld. In het boek *Kleine Ezel en Jarige Jakkie* van Rindert Kromhout en Annemarie van Haeringen zoekt Kleine Ezel een boek uit voor Jarige Jakkie. Maar Kleine Ezel wil het boek het liefst zelf houden. Door dit verhaal **leren kinderen jaloezie herkennen** en hoe ze met dat gevoel kunnen omgaan.

De meeste kinderen leren lezen in groep 3. Maar **de jaren daarvoor zijn zeker zo belangrijk**, want die bereiden kinderen voor op een wereld van taal, verhalen en letters. En als kinderen leren lezen, dan beginnen ze met *technisch lezen*: het omzetten van letters in klanken die samen woorden vormen. Daarna leren ze *begrijpend lezen*: ze kunnen dan niet alleen de tekst ontcijferen, maar begrijpen ook wat er staat.

Laaggeletterd, wat is dat?

Mensen die niet kunnen lezen en schrijven, noemen we *analfabeet*. Mensen die onvoldoende kunnen lezen en schrijven om goed mee te kunnen doen in de maatschappij, noemen we *laaggeletterd*.

Laaggeletterdheid is een groot maatschappelijk probleem. Vaak begrijpen laaggeletterden formulieren, brieven, rekeningen en bijsluiters bij medicijnen niet. Ook bij digitale vaardigheden is goed kunnen lezen belangrijk. Denk aan internetbankieren, iets opzoeken met je DigiD of belastingaangifte doen.

Laaggeletterde ouders kunnen hun kinderen niet of minder goed helpen bij lezen en leren. Dan is de kans groot dat de geschiedenis zich herhaalt en hun kinderen ook laaggeletterd blijven.

In de komende lessen laten we zien **hoe een goede leesopvoeding problemen kan voorkomen**. We hebben het dan over leesbevordering door bijvoorbeeld ouders, pedagogisch medewerkers en onderwijspersoneel.

Maak opdracht A. Deze vind je aan het eind van deze les.

1.3 Belang van leesplezier

Niemand wordt als lezer geboren. Kinderen die opgroeien in een *taalrijke omgeving* zullen makkelijker plezier krijgen in lezen. Daarmee bedoelen we dat er veel met ze gepraat wordt en dat ze liedjes en versjes horen. Dat begint al als kinderen baby zijn. Gezinnen waar dat niet gebeurt, noemen we *taalarm*.

Maak opdracht B. Deze vind je aan het eind van deze les.

De taal- en leesontwikkeling kent verschillende fasen, en in elke fase spelen boeken een belangrijke rol. Kinderen die veel met boeken in aanraking komen, hebben daar hun hele schoolloopbaan plezier van. En omdat de ontwikkeling en belangstelling van kinderen verschillen, is het **goed om ze allerlei soorten boeken aan te bieden**.

Het ene kind houdt van dieren, het andere kind is bijvoorbeeld dol op graafmachines. En het ene kind vindt het fijn om naar verhalen te luisteren, terwijl een ander kind liever de plaatjes aanwijst en daar iets bij vertelt.

Kinderen verschillen in ontwikkeling en belangstelling.

Het is voor de taalontwikkeling goed om **voorlezen te combineren met bijvoorbeeld gebaren**. Je kunt ook voorwerpen meenemen die passen bij het verhaal. Ook met liedjes en dansjes kun je een verhaal uitbeelden. Dit vergroot de concentratie, zeker als kinderen niet gewend zijn aan boeken of de taal nog niet zo goed beheersen.

Omdat boeken zo'n belangrijke basis vormen voor taal- en leesontwikkeling, is het belangrijk dat pedagogisch medewerkers, leerkrachten, onderwijsassistenten en bibliotheekmedewerkers **weten welke boeken ze kunnen aanbieden**. Jullie dus!

Als je goed op de hoogte bent van het (actuele) boekenaanbod, kun je kinderen en ouders **het juiste boek op het juiste moment aanbieden**. Daarover krijg je in deze en in de volgende lessen allerlei ideeën.

Maak opdracht C, D en E. Deze vind je aan het eind van deze les.

1.4 Je eigen leesontwikkeling

Naast kennis van kinderboeken **kun je ook je eigen leeservaring inzetten**. Las jij veel als kind? Waarom wel, waarom niet? Ging je vaak naar de bieb? Wie hielp je om boeken uit te zoeken? In de volgende opdrachten duik je in je *leesautobiografie*.

Maak opdracht F en G. Deze vind je aan het eind van deze les.

Opdrachten les 1

Opdracht A

Bekijk samen het filmpje *Het leven van Lisa* (Stichting Lezen en Schrijven).

Praat met elkaar na:

- Wat doet het filmpje met je?
 - Herkennen jullie punten uit het filmpje, bijvoorbeeld uit je eigen jeugd, op je werk of binnen je vriendenkring? Hoe gaan jullie daarmee om?
 - Kennen jullie iemand die laaggeletterd is? Waar merk je dat aan, en wat zijn de gevolgen voor die persoon?
 - Wat zou jij in je werk kunnen doen om te voorkomen dat een kind laaggeletterd wordt? Hoe zou jouw rol eruit kunnen zien?
-

Opdracht B

- Welke kinderliedjes ken je nog van vroeger? Maak een lijstje.
 - Bekijk elkaars lijstjes in groepjes van 3. Deel de liedjes op in rubrieken. Welke activiteiten, gebaren of spelletjes hoorden bij die liedjes? Welke toegevoegde waarde hebben die?
 - In de les hebben jullie hoofdstuk 10 gelezen van *Verborgen talenten* over versjes en liedjes in de vroeg- en voorschoolse periode. Bespreek dit hoofdstuk met elkaar en vul elkaar aan.
 - In het hoofdstuk staan 5 belangrijke ingrediënten van de ontwikkeling van taalgevoel. Welke 5 zijn dat?
 - 1 ...
 - 2 ...
 - 3 ...
 - 4 ...
 - 5 ...
-

Opdracht C

Bekijk met jouw groepje de boeken die de docent heeft meegebracht.

Deel ze in op soort.

soort 1 titel:	titel:
soort 2 titel:	titel:
soort 3 titel:	titel:
soort 4 titel:	titel:
soort 5 titel:	titel:
soort 6 titel:	titel:
soort 7 titel:	titel:
soort 8 titel:	titel:

Opdracht D

De docent heeft voor elke boeksoort een naamkaartje gemaakt en die kaartjes neergelegd. Leg de boeken van jullie groepje bij het juiste kaartje.

Opdracht E

Elk groepje gaat met 1 of 2 boeksoorten aan de slag.

Beschrijf van iedere soort de functie en de *kenmerken*. Voor welke *leeftijdsgroep* is deze soort bestemd? Welke *verschillen* vallen op binnen iedere soort?

soort:

soort:

functie:

functie:

verschillen:

verschillen:

leeftijdsgroep:

leeftijdsgroep:

Opdracht F

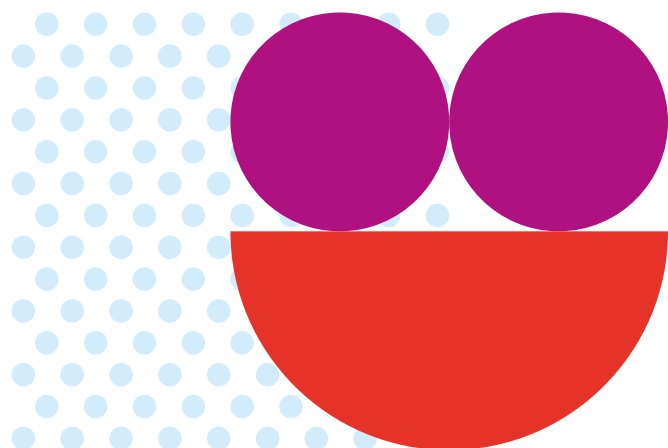
Bespreek in groepjes van 3 jouw lievelingsboek van vroeger.

- Vertel de anderen over dit boek. Wat weet je nog en wat heb je erover teruggevonden op internet? Bijvoorbeeld: wie was de schrijver? Hoe kwam je eraan? Had je het boek gekregen of kwam het uit de bibliotheek? Heb je het zelf gelezen of las iemand het voor? Wat maakte zo'n indruk op je?
 - Luister naar de anderen. Valt je iets op aan hun verhalen?
-

Opdracht G

Met de klas ga je kijken naar je leesautobiografie.

- Welke elementen hebben jou tot een lezer gemaakt?
 - Welke juist totaal niet?
 - Hoe is dat bij anderen?
 - Kunnen jullie hier conclusies aan verbinden?
-

Les 2 Taal- en leesontwikkeling

Thuis voorbereiden

Lezen

- Hoofdstuk 2, 3 en 7 uit *Voorlezen gaat zó* - Irma van Welzen en Margriet Chorus (SWP, 2024) (21 blz.)
- Artikel 'Taalontwikkeling' (6 blz.), [kindentaal.nl](https://www.kindentaal.nl)
- Artikel 'Iemand leren lezen' (6 blz.), [wikihow.com](https://www.wikihow.com)
- Folder *Kwestie van Lezen 8; Ouders betrekken bij (voor)lezen* - Stichting Lezen, 2015 (4 blz.), [lezen.nl](https://www.lezen.nl)
- Brochure doornemen *Meer voorlezen, beter in taal* - Stichting Lezen, 2020 (32 blz.) [lezen.nl](https://www.lezen.nl)

Doen

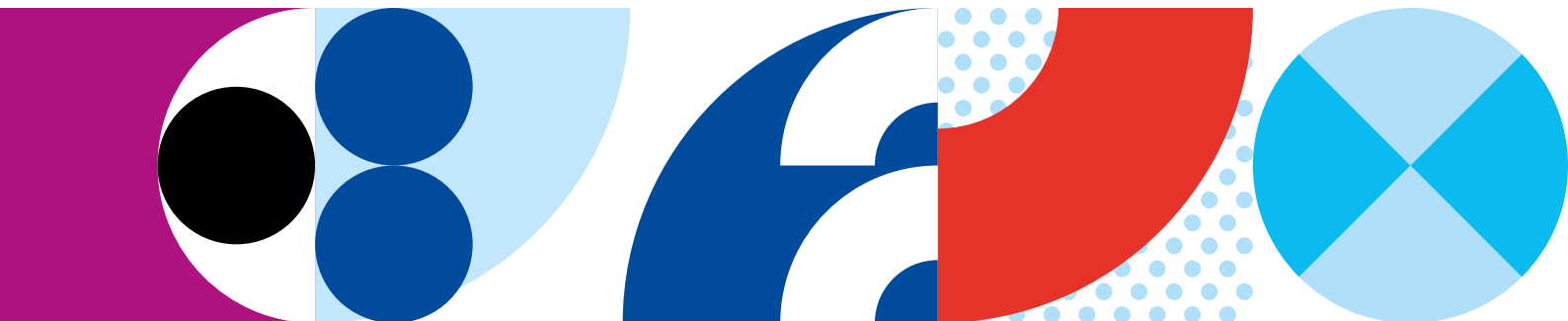
Beantwoord kort de volgende vragen:

- Wat weet je nog van het voorlezen van vroeger, toen jij kind was?
- Herinner je je nog dat je hebt leren lezen? Hoe was dat voor jou?
- Wat doe jij al in de praktijk om lezen bij kinderen te bevorderen?

Inhoud les 2

- 2.1 Taal- en leesontwikkeling 0-12 jaar
- 2.2 Indeling Riksen-Walraven, gekoppeld aan lezen en boeken
- 2.3 Tips en tricks voor ouders

Opdrachten les 2

2.1 Taal- en leesontwikkeling 0-12 jaar

Hoe jonge kinderen taal leren, heb je kunnen lezen in *Meer voorlezen, beter in taal* en in het artikel 'Taalontwikkeling' op de website van [Kind en Taal](#).

Bij de **leesontwikkeling** gaat elk kind door 3 fasen in een vaste volgorde:

1. Ontluikende geletterdheid
2. Beginnende geletterdheid
3. Gevorderde geletterdheid

Leren lezen is een ingewikkeld proces. Het gaat makkelijker als kinderen thuis en in de kinderopvang **uitgebreid kunnen oefenen met letters en klanken**. Ze hebben dan een stevige basis en zullen sneller een gevorderde lezer worden.

Ontluikende geletterdheid

Iris (5 jaar) heeft thuis een boekje gemaakt en mee naar school genomen. Op elke bladzijde heeft ze iets getekend; er staan geen letters of woorden bij. Tijdens de kring mag ze eruit voorlezen. Iris begint op de eerste bladzijde, kijkt naar de tekening en vertelt met een voorleesstem een verhaaltje. Daarna laat ze de tekening zien aan de andere kinderen, slaat de bladzijde om en begint een nieuw verhaal te vertellen.

Lang voordat kinderen kunnen lezen en schrijven, leren ze hoe geschreven taal in elkaar zit en wordt gebruikt.

Baby's ontdekken boekjes met mond en handen, dreumesen leren hoe boekjes in elkaar zitten en peuters begrijpen eenvoudige verhalen. [Het Expertisecentrum Nederlands](#) noemt **deze ontwikkeling bij kinderen van 0 tot 4 jaar ontluikende geletterdheid**.

Ontluikende geletterdheid gaat over **de ontwikkeling van gesproken taal en interesse in geschreven taal**. Daarom gaan taalprogramma's voor peuters en het taalonderwijs aan kleuters in op onderwerpen als:

- Kennismaken met boeken, bijvoorbeeld:
 - wat is een boek?
 - hoe houd je een boek vast?
 - hoe sla je een bladzijde om?
- Geschreven taal, bijvoorbeeld:
 - wat zie je op de bladzijde?
 - wat staat er op de tekening?
 - wat doet de hoofdpersoon?

Beginnende geletterdheid

Je ziet kleuters vaak ineens opgewonden ergens naar wijzen, omdat ze de eerste letter van hun naam herkennen. Dat **herkennen van letters** hoort bij *beginnende geletterdheid* (4-6 jaar). Je kunt dit proces stimuleren met naamkaartjes voor de kinderen of woordkaartjes in de klas bij allerlei voorwerpen.

In deze fase ontdekken kinderen ook dat zinnen bestaan uit woorden, en dat woorden bestaan uit letters. Dit noemen we **taalbewustzijn**. Binnen voor- en vroegschoolse educatie (vve) is hier veel aandacht voor, net als voor het vergroten van de woordenschat en interactief voorlezen.

Gevorderde geletterdheid

De fase van *gevorderde geletterdheid* begint als kinderen de basis van het lezen onder de knie hebben: we noemen dat technisch lezen. Bij de meeste kinderen is dat aan het eind van groep 3. Ze oefenen met verschillende soorten teksten en boeken. Ook leren ze allerlei lees- en schrijfstrategieën toe te passen. Zo worden ze steeds vaardiger en **gaat lezen en schrijven steeds meer vanzelf**. Voorlezen blijft belangrijk, ook bij oudere kinderen. Daar gaan we in les 5 verder op in.

Het is belangrijk dat kinderen, van jong tot oud, in contact komen met verschillende schrijfstijlen en genres. En natuurlijk met boeken over allerlei onderwerpen.

Variatie in het boekenaanbod stimuleert de taalontwikkeling van kinderen én hun interesse om zelf boeken te zoeken. Bij voorlezen is vooral **rijk en veelzijdig taalgebruik** in boeken belangrijk. Zelfs de eenvoudigste prentenboeken brengen kinderen in aanraking met onbekende woorden en zinsstructuren.

Een voorbeeld van een rijke zin uit *De Gruffalo* (Julia Donaldson en Alex Scheffer) is: "Slagtanden heeft-ie en vlijmscherpe klauwen en knarsende kaken die alles kauwen. We hebben een afspraak hier in het bos. O ja: hij houdt erg van geroosterde vos."

Maak opdracht A en B. Deze vind je aan het eind van deze les.

2.2 Indeling Riksen-Walraven, gekoppeld aan lezen en boeken

Voormalig hoogleraar Kinderopvang Marianne Riksen-Walraven onderscheidt **4 domeinen waarbinnen kinderen zich veilig moeten voelen om (op) te groeien**. Bij elk domein kunnen boeken een belangrijke rol spelen. Daarom kun je deze indeling koppelen aan de taal- en leesontwikkeling. Het boek of verhaal moet wel passen bij de leeftijd, en de voorlezer moet het kind bij het verhaal betrekken.

Voor leesbevordering voegen we er een extra domein aan toe: **literaire competenties**. Dat gaat over leren omgaan met boeken, leren hoe verhalen werken en wat die met je doen.

Laten we eens kijken **hoe boeken en verhalen eraan kunnen bijdragen dat kinderen zich veilig voelen**. We noemen per domein een aantal punten.

Domein 1: Emotionele veiligheid

- De leeshoek geeft geborgenheid (inrichting)
- Voorlezen geeft rustmomenten; de meeste kinderen genieten ervan
- Vaste momenten met vaste routines
- Het kind leert zijn fantasie te gebruiken
- Verhalen vergroten de belevingswereld van kinderen

Domein 2: Persoonlijke competenties

- Taalontwikkeling: luisteren en spreken
- Nieuwe woorden en begrippen leren, zoals kleur, letters en getallen
- Het denken stimuleren, bijvoorbeeld door kinderen vragen te stellen
- Concentratie verbeteren
- Het geheugen trainen

Domein 3: Sociale competenties

- Het kind kan zich verplaatsen in het verhaal of de hoofdpersoon
- Samen genieten van het verhaal (sociale interactie)
- Elkaar helpen om het verhaal en de thema's beter te begrijpen
- Zich deel voelen van een groep
- Elkaar helpen om samen te luisteren

Domein 4: Normen en waarden

- Boekenaanbod op thema's zoals diversiteit, erbij horen, pesten
- Veel boeken bevatten een les waar we iets van kunnen leren
- Leren dat elk kind uniek is
- Het kind beleeft in gedachten het verhaal
- Het kind leert de wereld om zich heen kennen

Extra domein: Literaire competenties

- Leren dat lezen fijn is
- Leren wat een verhaal is, een hoofdpersoon, gebeurtenis, verhaallijn, enz
- Leren dat je in een boek kunt bladeren
- Leren dat je plaatjes kunt kijken in een boek
- Leren dat je samen kunt praten over een verhaal

Maak opdracht C. Deze vind je aan het eind van deze les.

2.3 Tips en tricks voor ouders

Met boeken kunnen ouders en pedagogisch medewerkers **al bij heel jonge kinderen de taal- en leesontwikkeling stimuleren**. Hieronder zie je welke soorten boeken je bij elke stap van de ontluikende geletterdheid in de voorschoolse periode kunt gebruiken.

Basisboeken zijn boeken met versjes en liedjes die je in elke fase kunt inzetten om te zingen of op te zeggen. Je kunt ze gebruiken als **terugkerend ritueel**. Bijvoorbeeld bij het begin van de kring, de dag, het eten of een activiteit.

Stap 1: Boekjes ontdekken

Boekjes zijn gemaakt van verschillende materialen. Baby's stoppen boeken het liefst in hun mond: dat is hun manier van de wereld verkennen. Daar is niets mis mee, dus laat het kind dit gerust doen: de boekjes zijn gemakkelijk te wassen. Korte voorlees- en kijkmomenten zorgen ervoor dat baby's vertrouwd raken met boeken.

Stap 2: Alles heeft een naam

Met aanwijsboeken vol plaatjes leren kinderen voorwerpen te herkennen en te benoemen. Bekijk zulke boeken vaak, want kinderen ontdekken of leren altijd weer iets nieuws. Ze kunnen dit natuurlijk niet alleen.

Stap 3: Piepkleine verhaaltjes

Een boek waarin een situatie wordt beschreven. Kinderen leren met deze boeken verbanden binnen een verhaal te leggen als de voorlezer ze daarop wijst.

Stap 4: Net als thuis

Kleine verhalen over situaties thuis roepen herkenning op en staan dicht bij de belevingswereld van kinderen. Zo zijn er allerlei series peuterboeken over onderwerpen die in het leven van een kind voorkomen. Je kunt het kind erop wijzen en bijvoorbeeld vragen: "Heb jij ook wel eens een pleister gekregen?"

Stap 5: Verhaaltjes over jou en mij

Kinderen zullen situaties in deze verhaaltjes herkennen vanuit hun eigen belevingswereld. Zo leren ze zich te verplaatsen in de hoofdpersoon van het verhaal. Dit helpt hen om zich ook in de echte wereld in andere kinderen te verplaatsen.

Stap 6: Op verkenning

Boeken met een spannend verhaal, met grapjes en onverwachte wendingen. Het verhaal speelt zich vaak over een langere periode af dan de verhaaltjes in de stappen hiervoor. Ook neemt het boek de lezer vaak mee naar meerdere plekken. Je merkt vanzelf aan een kind of het verhaal nog te moeilijk is. Als de aandacht verslapt, is het niet erg om het boekje weg te leggen, ook al is het nog niet uit.

Stap 7: Voorleesverhalen

Kinderen van 4 tot 6 jaar genieten van korte verhalen met illustraties die de tekst aanvullen. Veel boeken bevatten verhaaltjes over dezelfde hoofdpersoon. Die kun je op verschillende momenten in de week voorlezen. Je kunt dan steeds beginnen met de vraag wat er in het vorige verhaal of hoofdstuk gebeurde.

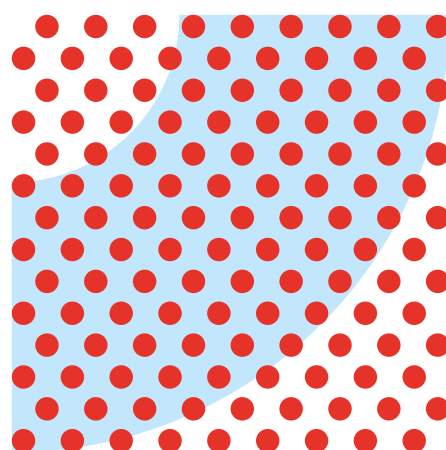
Maak opdracht D. Deze vind je aan het eind van deze les.

Ouders en professionals

Nu je wat meer weet over de taal- en leesontwikkeling van kinderen, begrijp je **hoe belangrijk de rol van de ouders is**. Met een rijk taalaanbod kunnen zij de ontwikkeling van hun kinderen stimuleren. Als je vaak met kinderen leest, in boeken kijkt en erover praat, horen kinderen veel nieuwe woorden en langere zinnen.

De folder *Kwestie van Lezen 8* gaat over ouders betrekken bij het lezen en voorlezen. Met de tips uit die folder kun je **ouders helpen om voor hun kind een taalrijke omgeving te creëren**. Op je werk zorg je natuurlijk ook voor een omgeving die kinderen vroeg stimuleert in hun taal- en leesontwikkeling.

Maak opdracht E en F. Deze vind je aan het eind van deze les.

Opdrachten les 2

Opdracht A

Vertel in 5 minuten aan de student naast je iets over de rol van voorlezen in jouw jeugd: wie las jou voor, gebeurde dat vaak, hoe vond je dat, herinner je je nog iets van de boeken? En heeft het voorlezen invloed gehad op jouw leesontwikkeling?

Tip: Kijk nog even in je leesautobiografie van les 1.

Opdracht B

- Leren lezen is het leren ontcijferen van lettertekens. Hoe dat werkt, kun je ervaren met het spel *Hoe ging dat ook alweer, leren lezen?* - Uitgeverij Zwijsen. We leren opnieuw lezen, maar nu met andere lettertekens.
 - Herinner je je nog hoe het was om te leren lezen? Vond je het leuk, was het moeilijk of makkelijk? En wat gebeurde er buiten de school: probeerde je te lezen wat er op reclameborden stond of op de achterkant van het yoghurtzak, en probeerde je ondertiteling op tv te volgen? Praat erover in groepjes van 3.
-

Opdracht C

Bekijk met jouw groepje de boeken die de docent heeft meegebracht en verdeel ze in de verschillende domeinen zoals Riksen-Walraven ze noemt. In de nabespreking kijken we ook: zijn er boeken die bij meerdere domeinen passen?

Opdracht D

Bekijk met het groepje nogmaals de boeken en verdeel ze nu in de 7 stappen van de ontluikende geletterdheid van jonge kinderen.

Opdracht E

Bedenk met jouw groepje zoveel mogelijk tips, argumenten en ideeën die je ouders zou kunnen geven zodat ze hun kind:

- thuis vaker gaan voorlezen én
 - zoveel mogelijk in aanraking brengen met boeken.
-

Opdracht F

Een rollenspel:

- Student 1 speelt de vader of moeder van een peuter van 3 jaar. Deze ouder houdt niet van lezen, leest thuis zijn kind niet voor en is geen lid van de bibliotheek.
- Student 2 gaat met de ouder in gesprek en gebruikt de argumenten, tips en ideeën van opdracht E.

Besprek het rollenspel samen na: wat ging er goed, wat kon beter?

Les 3 Het netwerk van de leesbevordering

Thuis voorbereiden

Lezen

- Hoofdstuk 9 uit *Voorlezen gaat zó* – Irma van Welzen en Margriet Chorus (SWP, 2024)

Doen

- Bekijk de volgende websites:
 - De Kinderboekenweek kinderboekenweek.nl,
 - De Nationale Voorleesdagen nationalevoorleesdagen.nl,
 - De Nationale Voorleeswedstrijd, denationalevoorleeswedstrijd.nl,
 - Poëziweek poeziweek.com en Kinderjury kinderjury.nl.
- Wat weet je nu van deze campagnes?

Inhoud les 3

3.1 Campagnes voor leesbevordering

- Kinderboekenweek
- De Nationale Voorleesdagen
- De Nationale Voorleeswedstrijd
- Poëziweek
- Kinderjury

3.2 Raadgedicht

3.3 Acties van uitgeverijen

3.4 Netwerk inzetten bij leesbevordering

3.5 Je voorbereiden op de examenopdracht

Opdrachten les 3

3.1 Campagnes voor leesbevordering

Beleid en plannen maken voor leesbevordering is niet genoeg: het is vooral **een kwestie van doen**. In deze les kijken we naar een aantal landelijke campagnes die kinderen van 0 tot 12 jaar stimuleren om (meer) te lezen.

Misschien ben je de afkorting CPNB wel eens tegengekomen. Zo staat voorin het Kinderboekenweekgeschenk altijd: *Dit is een uitgave van de Stichting CPNB*. CPNB staat voor Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek. Deze **marketingorganisatie voor het boekenvak** heeft zelf een aantal van de landelijke kinderboekencampagnes bedacht, zoals de Kinderboekenweek en de Kinderjury. CPNB voert ook campagnes van andere organisaties uit, zoals De Nationale Voorleesdagen van Stichting Lezen. Stichting Lezen heeft ook nog andere campagnes bedacht, zoals De Nationale Voorleeswedstrijd en de Poëzieweek.

Kinderboekenweek

Begin oktober is de Kinderboekenweek. Dit is **een 10-daagse campagne met allerlei activiteiten rond jeugdboeken**. Elk jaar heeft een thema, zoals *Gigagroen* (2022) en *Bij mij thuis* (2023). Een bekende schrijver mag het Kinderboekenweekgeschenk schrijven. Dat boek krijg je cadeau als je in deze week een jeugdboek koopt. Ook verschijnt er een Prentenboek dat voor een speciale prijs te koop is.

Vlak voor de Kinderboekenweek is **de uitreiking van de Gouden Griffel en de Gouden Penseel**. De Gouden Griffel is de prijs voor het best geschreven Nederlandstalige kinderboek van het afgelopen jaar; de Gouden Penseel gaat naar het mooist geïllustreerde Nederlandstalige kinderboek.

De Nationale Voorleesdagen

Eind januari, begin februari zijn De Nationale Voorleesdagen **voor jonge kinderen die nog niet zelf kunnen lezen**. De 10-daagse campagne begint met het Nationale Voorleesontbijt. Bekende Nederlanders komen dan voorlezen op de kinderopvang en op scholen. Ieder jaar kiest een jury het Prentenboek van het Jaar. Welk boek wint, is ruim van tevoren bekend, zodat je tijd hebt om activiteiten rond dat boek te bedenken. Ook verschijnt er een lespakket voor de kinderopvang en basisschool.

De Nationale Voorleeswedstrijd

Tijdens de Nationale Voorleeswedstrijd nemen kinderen uit groep 7 en 8 het tegen elkaar op. Er zijn **verschillende wedstrijdrondes** en natuurlijk een spannende finale.

Poëzieweek

De Poëzieweek eind januari is eigenlijk bedoeld voor volwassenen. Maar ook met (jonge) kinderen kun je op allerlei manieren aan de slag met gedichten, rijmpjes en versjes.

De laatste donderdag van januari is Gedichtendag. Natuurlijk kun je elke dag een gedicht voorlezen, maar op die dag doe je het zéker.

Kinderjury

De Kinderjury bepaalt **welk boek van het afgelopen jaar kinderen het mooist vinden**. Alle boeken die het jaar ervoor uitkwamen, doen mee. Kinderen kunnen online stemmen, maar je kunt ook met de klas of groep een eigen kinderjury samenstellen.

Maak opdracht A. Deze vind je aan het eind van deze les.

3.2 Raadgedicht

In het najaar verschijnt er 10 weken lang elke maandag een Raadgedicht voor de basisschool. Dit is **een nog niet eerder gepubliceerd gedicht waarvan één woord is zwartgelakt**. Met de kinderen denk je na: welk woord zou daar kunnen staan? Tot donderdag kunnen kinderen (individueel of als groep) hun oplossing insturen. Op vrijdagmorgen wordt de oplossing bekendgemaakt en reageert de dichter op de verschillende inzendingen. Oude gedichten blijven beschikbaar op raadgedicht.nl.

Maak opdracht B. Deze vind je aan het eind van deze les.

3.3 Acties van uitgeverijen

Ook uitgeverijen organiseren allerlei boekenacties:

- In mei is de **Annie M.G. Schmidt-week**. Rond de geboortedag van de schrijfster van onder andere *Jip en Janneke* en *Abeltje* organiseert [uitgeverij Querido](#) een 10-daagse waarin ze kinderen kennis laat maken met haar werk.
- In maart organiseert uitgeverij Leopold de **Kikkertiendaagse** rond de [prentenboeken van Max Velthuis](#).
- 13 september is de geboortedag van Roald Dahl, schrijver van onder andere *De GVR* en *Matilda*. Uitgeverij De Fontein organiseert dan de **Roald Dahlweek** waarin zijn boeken centraal staan.
- Sommige uitgeverijen en organisaties voor leesbevordering maken **lessen bij populaire kinderboeken**. Het zijn gratis pdf-bestanden met vragen en activiteiten die je met kinderen kunt doen als je met het boek aan de slag gaat.
 - Lesbrieven van [uitgeverij Leopold](#)
 - Lessuggesties van [uitgeverij Lemniscaat](#)
 - Lessuggesties van [uitgeverij Querido](#)
 - [Gratis lesideeën](#) van Stichting Lezen bij bekroonde boeken

Maak opdracht C. Deze vind je aan het eind van deze les.

3.4 Netwerk inzetten bij leesbevordering

Werk je in de kinderopvang of op een basisschool? Dan probeer je, samen met andere organisaties en mensen, kinderen te stimuleren om te lezen en er plezier in te krijgen. Iedereen in dat netwerk heeft **zijn eigen deskundigheid**.

Als je het netwerk onderzoekt van de plek waar je werkt, dan weet je **wie je wanneer kunt benaderen om samen te werken**. Zo'n netwerk bestaat uit 3 lagen:

- laag 1 - de bewoners
- laag 2 - ondersteunende organisaties
- laag 3 - ondersteuning vanuit de gemeente

Bij laag 1 gaat het echt om **buurtbewoners**. Woont er een brandweerman in de buurt? Misschien wil die een keer in zijn uniform komen voorlezen. Je kunt ook denken aan een vrijwilliger van het wijkhuis, ouderen van een verzorgingstehuis of een muzikant die met de kinderen muziek kan maken rond een prentenboek.

Maak opdracht D. Deze vind je aan het eind van deze les.

3.5 Je voorbereiden op de examenopdracht

Je sluit dit keuzedeel af met een examenopdracht. Daarvoor ga je een project voor leesbevordering organiseren dat uit 4 activiteiten bestaat. Omdat we nu halverwege de lessen zijn, is **het tijd om na te gaan denken over het thema van jouw project**.

Het is voor kinderen **leuk als je een 'kapstok' gebruikt** om het project aan op te hangen. Dat kunnen bijvoorbeeld De Nationale Voorleesdagen of de Kinderboekenweek zijn. Maar dat hoeft niet. Stel dat er in de buurt van jullie kinderopvang of school een woonwijk wordt gebouwd. Dat zullen veel kinderen op de voet volgen. Ze zien de graafmachines, het bouw materiaal, de mensen die er werken, en natuurlijk de huizen die steeds meer op echte huizen gaan lijken. Ook zoiets kan een leuke kapstok zijn voor een leesbevorderingsproject.

Maak opdracht E. Deze vind je aan het eind van deze les.

Opdrachten les 3

Opdracht A

We gaan samen een quiz maken. Daarvoor maken we 5 groepjes. Elk groepje gaat met 1 van de 5 campagnes uit 3.1 aan de slag: Kinderboekenweek, De Nationale Voorleesdagen, De Nationale Voorleeswedstrijd, Poëzieweek en Kinderjury.

Bedenk 5 stellingen over de campagne. De stelling kan goed of fout zijn. Bijvoorbeeld: *de Kinderboekenweek is in september* (fout) of *de Kinderboekenweek is in oktober* (goed). Daarna spelen we de Grote-Campagne-Petje-op-Petje-af-quiz.

Opdracht B

We doen samen een raadgedicht.

Opdracht C

Je hoeft natuurlijk niet aan elke campagne of actie mee te doen. Om daarover te kunnen beslissen, is het handig om te weten:

- Aan welke acties of campagnes doen ze mee op de plek waar jij werkt?
 - Welke andere thema's kun je door het jaar heen gebruiken?
-

Opdracht D

Breng het netwerk in kaart van de plek waar je werkt:

- laag 1 – de bewoners: waar kun je hen vinden?
 - laag 2 – ondersteunende organisaties: welke ken je?
 - laag 3 – ondersteuning vanuit de gemeente: wie kunnen je daar helpen?
-

Maak tweetallen en bespreek met elkaar hoe de mensen en organisaties uit het netwerk zouden kunnen helpen om kinderen te stimuleren om te lezen en er plezier in te krijgen? Wat zou je deze mensen en organisaties uit het netwerk kunnen vragen?

Opdracht E

Denk na over het project voor leesbevordering dat je gaat organiseren als examenopdracht. Vraag je af:

- Wat zouden leuke thema's zijn voor het project?
- Wat voor activiteiten kun je daarbij organiseren?

Je hoeft nu nog geen beslissing te nemen. Toch is het goed om de komende tijd alvast wat ideeën op te schrijven. Misschien schiet je iets te binnen als je met de kinderen aan het knutselen bent, of als een kind in de kring ergens over vertelt.

Tip: als je nu al een idee hebt voor een thema, dan kun je daar bij de praktijkopdrachten rekening mee houden. Dat maakt de examenopdracht makkelijker.

Les 4 Collectie en leesomgeving

Thuis voorbereiden

Lezen

- Hoofdstuk 5 en 8 uit *Voorlezen gaat zó* – Irma van Welzen en Margriet Chorus (SWP, 2024) (22 blz.)
- 'Hoe krijg je kinderen aan het lezen?', artikel over de leescirkel van Chambers op de website van *Onderwijs van Morgen* (4 blz.)
- Folder *Kwestie van Lezen 5: De leesomgeving* – Stichting Lezen, 2013 (4 blz.) lezen.nl
- Folder *Kwestie van Lezen 8: Ouders betrekken bij (voor)lezen* – Stichting Lezen, 2015 (4 blz.), lezen.nl
- 'Leesomgeving en collectie', artikel op debibliotheekopschool.nl
- Folder *Doorbreek de cyclus van laaggeletterdheid met de gezinsaanpak*, bibliotheeknetwerk.nl

Doen

Maak foto's van de leesomgeving op de plek waar je werkt of stageloopt.

Neem ze (digitaal) mee naar de les.

- Bekijk de boeken in deze collectie:
 - Hoe zien ze eruit?
 - Wat voor soort boeken zijn het?
- Neem minimaal 2 boeken mee die jij graag gebruikt bij je werk.

Inhoud les 4

- 4.1 Leesomgeving
- 4.2 Leescirkel van Chambers
- 4.3 Leesmotivatie
- 4.4 Collectie en boekenaanbod

Opdrachten les 4

4.1 Leesomgeving

Een goed voorbereide leesomgeving nodigt uit om boeken te bekijken en te lezen. Een aantal factoren maakt de leesomgeving rijker.

Allereerst zijn dat **de boeken** zelf:

- Zorg voor een boekencollectie die past bij de leeftijd van de kinderen.
- Kijk of je kunt aansluiten bij een thema van een vve-project.
- Vraag advies aan de bibliotheek.

Zorg dat **de leeshoek een rustige plek is** waar je fijn kunt zitten en de kinderen zelf bij de boeken kunnen. Het is belangrijk om regelmatig **het aanbod te wisselen**. Zet de boeken uitnodigend in de leeshoek, liefst met de voorkant zichtbaar.

Om van kinderen lezers te maken, is een goede leesomgeving belangrijk.

Behalve een leeshoek kun je **een verteltafel** inrichten. Daar liggen allerlei attributen waarmee de kinderen een verhaal kunnen naspelen. Meer daarover in les 5.

Kinderen die veel voorgelezen worden en regelmatig met boeken omgaan, zullen vaker boekenliefhebbers worden. Maak **voorlezen tot een vast onderdeel van de dag** en zorg voor een prettige sfeer. Lees liefst voor in een kleine kring.

Naast de leesomgeving op de kinderopvang en op school is het goed om aandacht te besteden aan **de leesomgeving thuis**. Inspireer en informeer ouders over boeken en voorlezen, en nodig hen uit om hun kind (meer) voor te lezen. Meer informatie daarover vind je in de folder *Kwestie van Lezen 8: Ouders betrekken bij (voor)lezen*.

Soms zijn de **ouders niet taalvaardig**. Werk dan, als het kan, samen met de bibliotheek en het Taalhuis om deze ouders te helpen, bibliotheeknetwerk.nl.

Maak opdracht A en B. Deze vind je aan het eind van deze les.

4.2 Leescirkel van Chambers

Een boek kiezen, het boek lezen en erop reageren hangen met elkaar samen. De Engelse schrijver en kenner van jeugdliteratuur Aidan Chambers heeft daarop zijn model gebaseerd: de leescirkel. Dit model (zie afbeelding) gaat in op de voorwaarden voor een goede leesomgeving en de rol van volwassenen daarbij.

De 3 onderdelen van het model zijn:

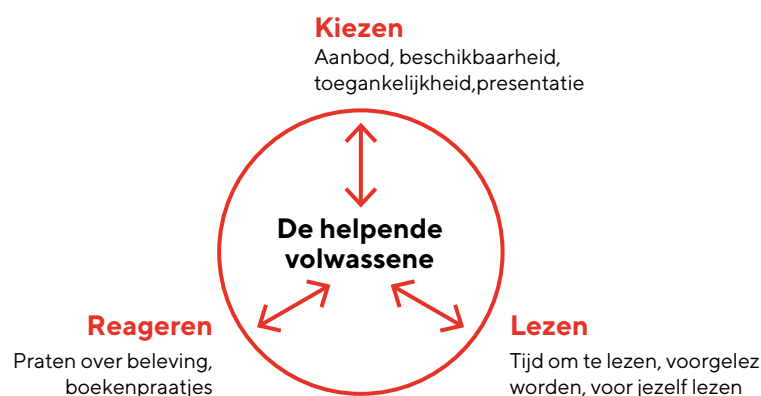
- **Kiezen:** een ruim aanbod, waarbij de boeken op een uitnodigende manier worden gepresenteerd. Bijvoorbeeld door de manier waarop de volwassene een kind iets vertelt over het boek, of door de inrichting van de leeshoek.
- **Lezen:** tijd om te lezen. Een kind komt niet altijd uit zichzelf op het idee om een boek te pakken, of het kiest een moment waarop er geen tijd is om te lezen. Het helpt om vaste (voor)leesmomenten in te bouwen.
- **Reageren:** praten over boeken. Verhalen maken iets los bij de lezer. Door te praten over een leeservaring, ontwikkelt een kind zich verder als lezer. En door te luisteren naar zijn ervaringen, kan de volwassene het kind beter helpen om meer passende boeken uit te zoeken.

Een kind dat niet leest, heeft het juiste boek nog niet gevonden.
– Aidan Chambers

Kiezen, lezen én reageren kan al vanaf jonge leeftijd, natuurlijk altijd **in een vorm die past bij die leeftijd**. Ze krijgen daarbij hulp van een ‘helpende volwassene’. Dat kan een ouder zijn, maar ook een opa of oma. Op de kinderopvang en op school gaat het meestal om een pedagogisch medewerker, leerkracht, onderwijsassistent of leesouder. In de bibliotheek kan een bibliotheekmedewerker of leesconsulent helpen.

Kortom, wie de helpende volwassene is, hangt af van **de plek waar het kind leest**. Denk onder andere aan thuis, kinderopvang, school, bso en bibliotheek.

De leescirkel

Maak opdracht C. Deze vind je aan het eind van deze les.

4.3 Leesmotivatie

Een kind dat lezen leuk vindt, leest omdat het dat zélf wil en niet omdat iemand anders zegt dat het moet. Door veel te lezen, wordt het kind beter in lezen en krijgt het er nog meer plezier in. Het kind ontwikkelt zo **intrinsieke leesmotivatie**.

Er zijn **3 basisbehoeften** om intrinsieke leesmotivatie te ontwikkelen:

- **A**utonomie
- Ver**B**ondenheid
- **C**ompetentie

Autonomie

Als kinderen **zelf mogen kiezen wat ze lezen of laten voorlezen**, hebben ze een groter gevoel van autonomie. Enkele praktische tips:

- Maak zelf een keuze van 3 tot 5 boeken, en laat het kind daar uit kiezen.
- Geef een kind de ruimte om een boek niet uit te lezen als het tegenvalt.
- Laat ook heel kleine kinderen zelf door een boek bladeren.

Verbondenheid

Voelt het kind **waardering en steun** als het voorgelezen wordt of zelf leest?

- Toon interesse in wat het kind leest.
- Lees samen, of lees in groepsverband.
- Praat over het verhaal. Kinderen kunnen ook met elkaar praten over een boek.

Competentie

Wat je goed kunt, vind je vaak leuk of ga je leuker vinden. Het is daarom belangrijk dat een kind boeken leest waarbij het kan **vertrouwen op zijn leesvaardigheid**.

- Praat met het kind over het verhaal. Je kunt bijvoorbeeld vragen wat volgens het kind een bepaald woord zou kunnen betekenen. Of je vraagt of het kind iets herkent uit het verhaal, of wat hij zou doen als hij de hoofdpersoon was. Kinderen vinden het meestal fijn als je aandacht hebt voor wat ze lezen. Ook kun je met jouw vragen kinderen laten ontdekken wat ze bewust of onbewust al hebben gezien en begrepen.
- Geef positieve feedback op de reactie van het kind op een boek.
- Als een kind steeds te moeilijke boeken kiest, verliest het zijn motivatie. Dus help een kind dan om boeken te kiezen die beter bij hem passen.

Maak opdracht D. Deze vind je aan het eind van deze les.

4.4 Collectie en boekenaanbod

Denk even terug aan de leescirkel. De 1e pijler in de leescirkel is het aanbod: kinderen moeten altijd iets kunnen kiezen dat bij hen past. Dat betekent dat er een gevarieerde boekencollectie moet zijn, zodat elk kind een boek kan vinden dat aansluit bij zijn **leeftijd, leesniveau en interesses**.

Maak opdracht E. Deze vind je aan het eind van deze les.

Om een goede collectie te kunnen samenstellen, moet je eerst **weten wat er al is**. Maak een inventarisatie van de aanwezige boeken en bekijk die kritisch. Wat te oud, vies of kapot is, mag eruit: zulke boeken nodigen niet uit tot lezen.

Is een boek stukgelezen omdat het zo populair is, koop dan een nieuw exemplaar.

De collectie is natuurlijk ook **afhankelijk van de leeftijd van de kinderen in de groep**. Op een kinderdagverblijf met alleen babygroepen staan andere boeken dan op een kinderopvang met verticale groepen. En op een bso of in een klas in de middenbouw van een basisschool staan natuurlijk weer andere boeken.

Zoek je **boeken voor de kinderopvang**? Dan kun je kijken bij de boekentips op de website boekstart.nl.

Kijk voor **boeken voor de bso of basisschool** bij de leestips op de website van de [jeugdbibliotheek](http://jeugdbibliotheek.nl).

Er zijn nog veel meer plekken waar je kunt kijken. Hier nog wat tips:

- [Waan en Wijs](#), website van Susan Venings, orthopedagoog en recensent.
- [Boekmama](#), website van leesbevorderaar Miriam Bakker, jeugdspecialist van Bibliotheek Veenendaal.
- [Jaap Leest](#), website van Jaap Friso, recensent.
- [De Grote Vriendelijke Podcast](#), podcast over jeugdliteratuur.
- [Boekenzoeker](#), Belgische website van 'Iedereen Leest'. Je vindt een aantal interesses en andere criteria aan, en dan krijg je van Boekenzoeker een aantal boekentips. Ook vind je op deze website ideeën voor thema's die passen bij de tijd van het jaar.
- [Boeken op school](#), website van NBD Biblion.
- Voorleesgids en Kinderboekenkrant, publicaties van CPNB die rond de Kinderboekenweek verschijnen. Ze liggen dan bij de grote boekhandels en kinderboekwinkels, en je kunt gratis een exemplaar meenemen.
- [Kinderboekenpodium](#), publicatie van Libris. Deze gratis uitgave verschijnt een paar keer per jaar. Ook deze kun je vinden bij de grote boekhandels en kinderboekwinkels.

Opdrachten les 4

Opdracht A

Bekijk in groepjes van 3 de foto's die jullie hebben meegenomen van de leesomgeving op je werkplek.

- Wat vind je mooi aan de verschillende leesomgevingen?
- Wat valt je op?
- Stel elkaar vragen over de leesomgeving, bijvoorbeeld over gemaakte keuzes.

Tot slot presenteren jullie aan de rest van de klas wat jullie is opgevallen aan de verschillende leesomgevingen.

Opdracht B

Probeer met jouw groepje de volgende vragen te beantwoorden:

- Welke boeken leg je binnen handbereik van de kinderen, en welke niet?
- Is dat ook de mening van je collega's in de praktijk, denk je?
- Welke argumenten zet je in om je (toekomstige) collega's te overtuigen van de noodzaak van een breed, wisselend aanbod?

Op basis van de foto's bespreken jullie als klas samen de vraag: wat maakt een leesomgeving tot een goede leesomgeving? Noteer wat je wilt onthouden.

Wat zou je op de plek waar je werkt kunnen verbeteren aan de leesomgeving? Denk bijvoorbeeld aan de inrichting en de collectie. Ook kun je nadenken over dagelijkse routines die je kunt inbouwen om meer tijd te maken voor lezen.

Opdracht C

Maak 3 groepen. Elke groep gaat aan de slag met een onderdeel van de leescirkel.

- Kiezen: Op welke manier kan de helpende volwassene ervoor zorgen dat er voldoende te kiezen is voor de kinderen? Hoe wil jij dit zelf (meer) gaan doen?
- Lezen: Op welke manier kan de helpende volwassene ervoor zorgen dat kinderen voldoende tot lezen komen? Hoe zou jij dat willen aanpakken?
- Reageren: Op welke manier kan de helpende volwassene ervoor zorgen dat er over boeken gepraat wordt met de kinderen? Waar moet je aan denken?

We weten allemaal: enthousiasme werkt aanstekelijk. Daarom gaan we tot slot klassikaal in op de vraag: hoe kunnen leesouders, medewerkers van de bibliotheek, leerkrachten, pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten leesplezier uitstralen? En hoe zou jij dat zelf, als helpende volwassene, kunnen doen?

Opdracht D

Om intrinsieke leesmotivatie te kunnen ontwikkelen, heeft een kind behoefte aan **A**utonomie, **v**er**B**ondenheid en **C**ompetentie. Hoe kun je op jouw werkplek de kinderen deze 3 elementen laten ervaren?

Opdracht E

Jullie hebben allemaal enkele boeken meegenomen waar je graag mee werkt. In kleine groepjes gaan jullie die boeken aan elkaar presenteren. Vertel de anderen waarom je zo graag met deze boeken werkt.

Les 5 Aan de slag:

Voorlezen, werkvormen rond boeken en verhalen

Thuis voorbereiden

Lezen

- Hoofdstuk 6 uit *Voorlezen gaat zó* – Irma van Welzen en Margriet Chorus (SWP, 2024) (12 blz.)
- Folder Kwestie van Lezen 3; Voorlezen op de basisschool (4 blz.), lezen.nl
- Folder Kwestie van Lezen 4; Voorlezen in de kinderopvang (4 blz.), lezen.nl
- Folder Kwestie van Lezen 7; Digitale prentenboeken (4 blz.), lezen.nl
- Folder Kwestie van Lezen 20; Betekenisvolle activiteiten met een boek (4 blz.), lezen.nl

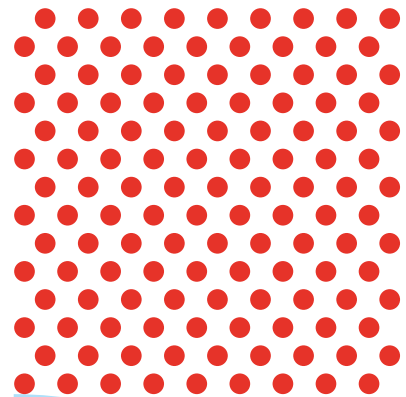
Doen

- In de les ga je in 1 minuut jouw favoriete voorleesboek of prentenboek promoten. Je richt je op ouders van kinderen van 0 tot 12 jaar. Dat kan met een filmpje, powerpoint, prezi of collage, maar dat hoeft niet. Het mag ook een live presentatie zijn zonder beeld.
 - Begin met: “Dit boek is mijn favoriete voorleesboek, omdat...”
 - Noem titel en schrijver, en vertel kort iets over de inhoud van het boek.
 - Laat het boek zien en vertel waarom jij vindt dat ouders dit boek moeten voorlezen aan hun kind. Denk daarbij aan wat jou zo aanspreekt in het boek, bijvoorbeeld: een mooi verhaal, de humor, de bijzondere illustraties.
- Neem het boek dat je gepromoot hebt mee naar de les. Kies een spannend of grappig stukje uit het boek om aan je medestudenten voor te lezen.
- Bekijk het filmpje over interactief voorlezen op Leraar 24. Heb je vragen? Schrijf ze op, leraar24.nl
- Kijk rond bij de Boekideeën op BoekStartpro. Heb je vragen? Schrijf ze op, boekstartpro.nl.
- Kijk rond op de volgende websites en schrijf kort op wat je er kunt vinden.
 - Bereslim, bereslim.nl
 - Voorleeshoek, jeugdbibliotheek.nl
 - Mediasmarties, mediasmarties.nl
 - Media Ukkie Dagen, mediaukkie.nl

Inhoud les 5

- 5.1 Voorlezen en vertellen
- 5.2 Interactief voorlezen
- 5.3 Werkvormen leesbevordering
- 5.4 Digitaal aanbod

Opdrachten les 5

5.1 Voorlezen en vertellen

Enthousiast voorlezen is een belangrijke vaardigheid als je kinderen begeleidt in hun (taal)ontwikkeling. Voorlezen is méér dan een boek openslaan en beginnen. Je wilt dat de kinderen meedoen. Kijk maar eens naar de stappen van de voorleescyclus. Dan zie je dat je zelfs **meerdere dagen bezig kunt zijn met een prentenboek**. Dus je hoeft niet alle stappen in één keer achter elkaar te doen.

De voorleescyclus

1. Je introduceert het prentenboek: je laat de voorkant zien en vraagt de kinderen wat ze zien en waar het verhaal over zou kunnen gaan.
2. Je bladert door het boek en bekijkt samen de illustraties. Weer praat je met de kinderen over wat ze zien en wat er zou kunnen gebeuren.
3. Je leest het prentenboek interactief voor (zie ook 5.2).
4. Is het boek uit? Dan praat je met de kinderen na over het verhaal, of je voegt er een verdiepende activiteit aan toe (zie ook 5.3).
5. Je kunt eventueel verder ingaan op het thema door er andere boeken bij te zoeken.

Hoe je voorleest, hangt ook af van de leeftijd van de kinderen, de grootte van de groep en ga zo maar door. Hieronder een aantal punten waar je op moet letten.

Lezen in de groep

- Alle kinderen moeten goed kunnen **meedoen**. Dus laat de kinderen bijvoorbeeld in een halve cirkel om jou heen gaan zitten.
- Zorg dat alle kinderen goed kunnen **meekijken**. Kinderen willen luisteren én plaatjes zien. Een boekenstandaard kan helpen.
- Zorg voor **oogcontact** met de kinderen in de groep. Kijk af en toe een kind aan, lok een reactie uit of stel een vraag.

Individueel en in kleine groepjes lezen

- Voorlezen in kleine groepjes is **intiem en vertrouwelijk**. Je kunt gemakkelijk ingaan op de individuele reacties van de kinderen.
- Kies voor kleine groepjes als je een kind wilt **troosten of afleiden**. Voor sommige kinderen is een kleiner groepje emotioneel veiliger.
- Een kleiner groepje is ook beter voor kinderen die **moeite hebben met taal**.

Lezen met baby's

- Lezen is voor baby's in het begin meer **samen spelen**: actie en reactie.
- Laat de baby zien dat je met boekjes veel **meer kunt doen dan alleen lezen**. Denk aan samen kijken, geluiden maken, plaatjes aanwijzen en benoemen.
- Houd het voorlezen **kort**. Je kunt de baby op schoot nemen, maar het is ook leuk om de baby bijvoorbeeld op je bovenbenen te leggen of in een wipstoel. Zo kunnen jullie **elkaar aankijken** tijdens het voorlezen.
- Laat de baby het boekje zien en **houd het stil**. Je hoeft niet te bladeren en steeds iets anders te laten zien. Geef de baby de kans om net zo lang naar een plaatje te kijken als hij of zij wil.
- Maak de leesmomenten langer als de baby ouder wordt, en geef boeken een vaste plek in de **dagelijkse routine**.

Je kunt een prentenboek alleen voorlezen dat je zelf hebt gelezen, en waarvan je de afbeeldingen aandachtig hebt bekeken.

Techniek van het voorlezen

- Lees het boek vooraf door en oefen het voorlezen. Daardoor ontdek je de mogelijkheden van de tekst en de illustraties.
- Weet dat kinderen je spontaan zullen **onderbreken om te reageren**. Ga erop in, en probeer daarna de aandacht weer terug te leiden naar het boek.
- **Herhaling is belangrijk**. Jonge kinderen kunnen een verhaal niet vaak genoeg horen. Ze vinden het juist leuk als ze weten wat er gaat komen.
- Laat de kinderen **meedoen** voor nog meer leesplezier. Denk aan geluiden, liedjes, plaatjes aanwijzen en benoemen. Zulke activiteiten zijn **goed voor de taalontwikkeling**: het vergroot hun woordenschat en kennis van begrippen.
- Blijf bij het voorlezen jezelf. Met gebaren en gezichtsuitdrukkingen kun je **het verhaal tot leven brengen**. Stemmetjes zijn niet nodig. Afwisseling in tempo, toonhoogte en volume is meer dan genoeg.
- Houd de kinderen in de gaten. Wordt het te spannend? Maak dan **een luchtige opmerking of een grapje** tussendoor.
- Houd er rekening mee dat sommige kinderen maar moeilijk stil kunnen zitten. Worden de kinderen onrustig? Dan kun je het voorlezen onderbreken om **een bewegingsspelletje** te doen dat bij het verhaal past.

Maak opdracht A en B. Deze vind je aan het eind van deze les.

5.2 Interactief voorlezen

Interactief voorlezen gaat om de communicatie (interactie) tussen de voorlezer en de luisteraars. Het belangrijkste is dat je **actief reacties uitlokt van de kinderen** en ingaat op hun reacties.

Reacties kun je onder andere uitlokken door opmerkingen te maken over het verhaal, vragen te stellen en stiltes te laten vallen.

Interactief voorlezen vraagt om een goede voorbereiding. Je zult merken dat je met een goede voorbereiding heel interessante gesprekken hebt met kinderen.

Alleen plaatjes aanwijzen en benoemen is niet genoeg om kinderen uit te dagen.

Doel van interactief voorlezen is dat het kind:

- **verbanden** leert zien;
- de inhoud van **begrippen** ontdekt;
- de **structuur** van een verhaal gaat zien;
- niet alleen losse illustraties bekijkt, maar gaat begrijpen hoe **tekst en beeld** bij elkaar passen.

Interactief voorlezen kan bijvoorbeeld met geluiden, vragen in raadselvorm, kleine vooruitblikken of juist even terugkijken in het boek. Vraag niet wat iets is, maar zeg bijvoorbeeld: **“Dat lijkt wel een...”** En benoem het zelf desnoods met opzet verkeerd. Of laat een kind bij een illustratie zélf vertellen wat er gebeurt.

Hoe-vragen lokken meer taal uit dan vragen waarop kinderen alleen met ‘ja’ of ‘nee’ kunnen antwoorden. Maar stel ook bewust zulke ja/nee-vragen, want die geven verlegen kinderen de mogelijkheid om ook te reageren.

Om **denkvragen** te kunnen beantwoorden, moeten kinderen *begrijpend luisteren*. Als ze daaraan gewend zijn, zal *begrijpend lezen* later makkelijker gaan. Er is dus een duidelijk verband tussen begrijpend luisteren en het leesniveau van kinderen.

Tijdens het interactief voorlezen kun je af en toe een ‘uitstapje’ maken. Je laat de kinderen bijvoorbeeld iets tellen of opzoeken. Laat kinderen ook **voorwerpen pakken die bij het verhaal passen**. Dat vergroot de woordenschat.

Maak opdracht C. Deze vind je aan het eind van deze les.

5.3 Werkvormen leesbevordering

Met een activiteit na het voorlezen hebben de kinderen langer plezier van het verhaal. Ook zijn er allerlei werkvormen die je na het voorlezen kunt doen, waardoor kinderen het verhaal beter begrijpen en onthouden, of er iets nieuws van leren. Zo kun je bijvoorbeeld **gericht oefenen** met woordenschat en taalbegrip.

Belangrijk is dat de activiteit **nauw verbonden is met de inhoud** van het boek. Ook die activiteit moet je voorbereiden.

Voor leesbevordering heb je niet meer nodig dan een goed verhaal.

Tekenen en knutselen

Een veelgebruikte werkvorm is tekenen en knutselen. Zorg ervoor dat **de activiteit aansluit bij het verhaal en het boek**. Op de website [BoekStartpro](#) vind je leuke Boekideeën voor het werken met boeken op de groep, met speciale aandacht voor kinderen van 0 tot 3 jaar. Een voorbeeld van een knutselopdracht bij het boek *Ebbie in de wasbak* van Marjet Huiberts en Milja Praagman is: maak een wasmachine van karton en bedenk wat er allemaal in zou passen.

Boekenmuur

Een boekenmuur is een groot prikbord of magneetbord met **foto's, tekeningen en collages die met het boek te maken hebben**. De boekenmuur biedt steun bij het napraten over het boek, maar is ook aanleiding voor gesprekken met ouders.

Je kunt op een boekenmuur **de verhaallijn van een (prenten)boek zichtbaar maken**. Hoe? Kopieer de belangrijkste platen uit het boek. Leg die na het voorlezen, samen met de kinderen, in de juiste volgorde. Daarna hang je de platen op de boekenmuur, met daarbij bijvoorbeeld tekeningen en foto's van de kinderen.

Verteltafel

De verteltafel is heel geschikt voor peuters, kleuters en kinderen van groep 3 en 4. Voor anderstalige kinderen werkt een verteltafel heel goed om de taal te leren. **Het hoeft natuurlijk niet een tafel te zijn:** het kan ook een deken op de grond zijn, een koffer, een afgeschermd hoek in de klas of de zand/watertafel.

Bij het werken met een verteltafel kun je **de voorleescyclus uit 5.1 uitbreiden**:

1. Je leest het (prenten)boek voor en introduceert de verteltafel. Samen met de kinderen vertel je het verhaal na en bespreek je welke voorwerpen of materialen in het verhaal voorkomen.
2. Je bouwt samen met de kinderen de verteltafel op. Dit kost enkele dagen, omdat de kinderen de meeste attributen zelf maken of meebrengen. Dat kunnen bijvoorbeeld voorwerpen zijn, afbeeldingen, tekeningen of knutselwerkjes die met het boek te maken hebben.
3. Je leest het verhaal nog een keer voor.
4. De kinderen krijgen daarna ruimschoots de gelegenheid om met de verteltafel en attributen te spelen en alles te verkennen.
5. Je leest het boek weer voor en de kinderen spelen het verhaal na. Of omgekeerd: de kinderen 'lezen' het boek en jij voert de handelingen uit.
6. De kinderen spelen in groepjes aan de verteltafel. Jij zit erbij en kijkt welke elementen uit het verhaal ze navertellen en wat ze van het verhaal hebben begrepen. Kinderen kunnen daarna zelfstandig met de verteltafel werken.

Doel van een verteltafel is om **de taal- en spelontwikkeling bij jonge kinderen te stimuleren**. Kinderen kiezen rollen, spelen met elkaar, verplaatsen zich in de personages van het verhaal en kunnen daarin hun emoties uiten.

De boekenmuur en de verteltafel worden veel gebruikt in vve-programma's.

Door verhalen op verschillende manieren te vertellen en na te spelen, krijgen kinderen meer **grip op de verhaallijn van geschreven teksten**. Ze leren dat:

- verhalen een *opbouw* hebben: een begin, een ontwikkeling en een eind;
- er verschillende *personages* zijn;
- verhalen zich altijd afspelen in een bepaalde *omgeving*;
- verhalen zich altijd afspelen met een bepaald *tijdsverloop*;
- ze zich kunnen verplaatsen in een verhaal.

Kamishibai – een Japanse manier van verhalen vertellen

De kamishibai is een klein, draagbaar verteltheater, dat oorspronkelijk uit Japan komt. De naam betekent letterlijk: **theater van papier**. In het theatertje kun je grote tekeningen zetten die een scène uit een verhaal weergeven. Die tekeningen kun je verwisselen terwijl je het verhaal vertelt.

Een kamishibai biedt **visuele ondersteuning** en zorgt voor concentratie. De aandacht van de kinderen richt zich op het verhaal dat zich in het kastje en op de platen afspeelt. Net als bij een poppenkastvoorstelling duiken ze helemaal in het verhaal en zullen ze gemakkelijker hun gevoelens en ervaringen kunnen uiten.

Bij kinderen met een taalachterstand zorgt een kamishibai ervoor dat de kinderen **het verhaal toch kunnen volgen**. Ze raken dan ook minder snel afgeleid.

Wanneer kun je de kamishibai gebruiken? Enkele voorbeelden:

- Bij leesbevordering: bij de introductie of verwerking van een boek.
- Bij wereldoriëntatie: gebruik een natuurplaat of vergroting van een detail.
- Bij het behandelen van gevoelige thema's als verliefdheid, bang of boos zijn, pesten of discriminatie.
- Bij ervaringsgericht onderwijs: als kinderen verslag doen van hun onderzoek.
- Bij een spel met stokpoppen, waarbij de tekeningen als achtergrond dienen.
- Als verhaalkader bij eigen tekeningen bij bestaande of zelfverzonnen verhalen (ook leuk als naschoolse activiteit).

Boekendans

Breng kinderen op een speelse manier met verschillende boeken in aanraking. Hoe pak je dat aan?

- Zet stoelen in een kring, met voor elk kind een stoel.
- Leg op elke stoel een boekje dat past bij de leeftijd.
- Vertel de kinderen dat jullie **een aangepaste stoelendans** gaan doen.
- Start de muziek en laat de kinderen vrij bewegen.
- Stopt de muziek, dan gaat elk kind op de dichtstbijzijnde stoel zitten.
- Geef de kinderen de tijd om hun boek rustig te bekijken en door te bladeren.
- Start na enkele minuten de muziek weer.

Dit kun je een aantal keren herhalen. Laat de boeken na de boekendans nog even in de groep liggen, en vraag de kinderen welke boeken ze willen lezen.

Maak opdracht D. Deze vind je aan het eind van deze les.

5.4 Digitaal aanbod

Naast papieren boeken zijn er ook **digitale (prenten)boeken**. Dat zijn bestaande prentenboeken, maar dan met bewegende plaatjes, stemmen en muziek. Daarnaast heb je ook **e-books** en **luisterboeken**.

Op jeugdbibliotheek.nl (0-6 jaar) vind je veel **digitale prentenboeken**. Bij de bibliotheek kun je ook e-books en luisterboeken lenen. Kijk hiervoor op de website onlinebibliotheek.nl.

Digitale prentenboeken die **in een andere taal zijn ingesproken**, kunnen nuttig zijn voor kinderen en ouders die het Nederlands nog niet (voldoende) beheersen. *De bibliotheek* heeft boeken in het Engels, Spaans, Turks, Pools en Arabisch.

Maak opdracht E. Deze vind je aan het eind van deze les.

Opdrachten les 5

Opdracht A

Luister hoe je medestudenten hun favoriete voorleesboek of prentenboek promoten. Welke boeken zou je willen lezen of gebruiken in de groep? Maak een leeslijstje.

Opdracht B

Maak groepjes van 3. Lees om de beurt het grappige of spannende stukje voor uit jouw favoriete boek dat je thuis hebt voorbereid. Tijdens het voorlezen schrijven de anderen op een briefje minimaal 3 tops op en eventueel 1 tip. Als iedereen heeft voorgelezen, wisselen jullie de briefjes uit. Bespreek de tops en tips met elkaar.

Opdracht C

De docent leest een prentenboek interactief voor. Geniet ervan, en doe actief mee. Schrijf daarna op:

- Welke vragen vond je goed werken?
 - Welke vragen zou je ook nog kunnen stellen?
 - Welk prentenboek zou jij daarvoor uitkiezen?
-

Opdracht D

In de les hebben we 5 werkvormen uitgelegd. Bespreek in groepjes van 3:

- Welke van deze werkvormen gebruiken jullie al op je werk of stageplek?
 - Gebruiken jullie ook andere werkvormen? Zo ja, welke?
 - Wat vinden jullie fijne werkvormen?
 - Waar worden de kinderen enthousiast van?
 - Welke werkvormen ga je na deze les op je werk of stageplek gebruiken?
-

Opdracht E

Nadat jullie met de klas vragen over de verschillende websites hebben besproken, laat de docent op de site Bereslim een filmpje zien met interactieve onderbrekingen. Bespreek in groepjes van 3: ga je de voorbeelden uit deze filmpjes in de praktijk gebruiken? Zo ja, hoe ga je die inzetten? Zo niet, wat houdt je tegen? *bereslim.nl*

Les 6

De doorgaande leeslijn

Thuis voorbereiden

Lezen

- Hoofdstuk 4 uit *Voorlezen gaat zó* – Irma van Welzen en Margriet Chorus (SWP, 2024) (12 blz.)
- Artikel 'Vier pijlers voor het neerzetten van een leescultuur op school', [wij-leren.nl](https://www.wij-leren.nl)

Inhoud les 6

- 6.1 De doorgaande leeslijn
- 6.2 BoekStart en de Bibliotheek op school
- 6.3 (Voor)leesplan
- 6.4 Examenopdracht

Opdrachten les 6

6.1 De doorgaande leeslijn

Wil je dat **kinderen zich tot lezer kunnen ontwikkelen**? Dan moet er elke dag aandacht zijn voor lezen en voorlezen: thuis, in de kinderopvang en op school.

Ook heeft een kind **een leesomgeving nodig** waarin het kan, wil en blijft lezen. Daarbij is de aanwezigheid van een helpende volwassene belangrijk, zoals je hebt gezien bij de leescirkel van Chambers in les 4.

Het doel is dat het kind steeds in aanraking komt met **boeken die passen bij de leeftijd** en stap voor stap moeilijker worden. Zo ontstaat een doorgaande leeslijn.

Leesbevordering begint met zo vroeg mogelijk voorlezen.

In de publicatie *De doorgaande leeslijn* (Stichting Lezen, 2020) kun je lezen hoe volgens de wetenschap **de leesontwikkeling van kinderen en jongeren verloopt**. Welke factoren remmen of stimuleren deze ontwikkeling en het leesplezier?

De leesontwikkeling **begint al bij baby's**. Dat blijkt ook uit de brochure *Meer voorlezen, beter in taal* (zie les 2). Daarin benadrukt Kees Broekhof hoe belangrijk voorlezen is voor de taal- en leesontwikkeling bij kinderen van 0 tot 4 jaar.

6.2 BoekStart en de Bibliotheek op school

Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek hebben samen de programma's BoekStart en de Bibliotheek op school ontwikkeld. **De bibliotheeksector voert beide programma's uit**. De programma's draaien om lezen en leesbevordering in de kinderopvang en op school. Daarbij is onder andere aandacht voor:

- de boekencollectie
- de leesomgeving
- de deskundigheid van medewerkers vergroten
- het opnemen van leesbevordering in het beleid

BoekStart

Samen een boekje lezen, plaatjes aanwijzen en verhaaltjes vertellen versterkt de band met een kind. En kinderen die als baby al zijn voorgelezen, zijn **later beter in taal**. Je kunt dus niet vroeg genoeg beginnen met voorlezen. Vanuit die gedachte is BoekStart ontstaan: een programma voor ouders van kinderen van 0 tot 4 jaar.

- Ouders krijgen na de geboorte van hun kind een **BoekStart-koffertje** met 2 boekjes. Het kind kan gratis lid worden van de bieb.
- De meeste bibliotheken hebben een aparte **BoekStart-hoek met een babycollectie**.
- Ouders krijgen bij het afhalen van het koffertje **boekentips en advies** hoe ze samen met hun kind kunnen genieten van lezen en voorlezen.
- Veel bibliotheken organiseren **bijeenkomsten voor ouders en jonge kinderen**.

BoekStart stimuleert ook het voorlezen in de kinderopvang en peuterspeelzalen. Daarbij werkt de kinderopvang samen met een leesconsulent van de bibliotheek. Samen leggen ze de doelen en activiteiten vast in **een voorleesplan**.

De Bibliotheek op school

De Bibliotheek *op school* is een vervolg op BoekStart. In dit programma werken **school, bibliotheek en gemeente** samen aan de doorlopende leeslijn. Doel is dat er op school én thuis dagelijks aandacht is voor leesplezier en digitale vaardigheden.

Een leesconsulent van de bibliotheek **helpt de school om een lees- en mediaplan op te stellen**. Aan het eind van het jaar kijken ze wat goed ging, wat minder goed ging en maken ze een plan voor het volgende schooljaar.

Maak opdracht A. Deze vind je aan het einde van deze les.

6.3 (Voor)leesplan

Leesbevordering heeft alleen zin als het **onderdeel is van het beleid**. Daarom werkt de kinderopvang met een voorleesplan, en de basisschool en bso met een leesplan. Daarin staat hoe de medewerkers het voorlezen en lezen gaan bevorderen.

Het plan draait onder andere om onderwerpen als de boekencollectie, wekelijkse lees- en voorleesactiviteiten en deelname aan campagnes, zoals De Nationale Voorleesdagen. Kortom, **alles wat met leesbevordering te maken heeft**.

De toolkit van *BoekStart* bevat **een handige template** die je kunt gebruiken als je een leesplan of voorleesplan gaat opstellen.

Maak opdracht B. Deze vind je aan het einde van deze les.

6.4 Examenopdracht

Op basis van een (voor)leesplan maak je **een activiteitenplan**: wat ga je gedurende het jaar doen? De docent legt uit wat er in dit plan komt te staan.

Om **dit keuzedeel af te sluiten**, ontwikkel je als student een leesbevorderingsproject met 4 activiteiten voor de school of instelling waar je werkt. Het project draait om een thema dat je zelf mag kiezen en heeft een duidelijk start- en eindpunt.

We wensen je heel veel plezier met lezen en voorlezen. Succes!

Opdrachten les 6

Opdracht A

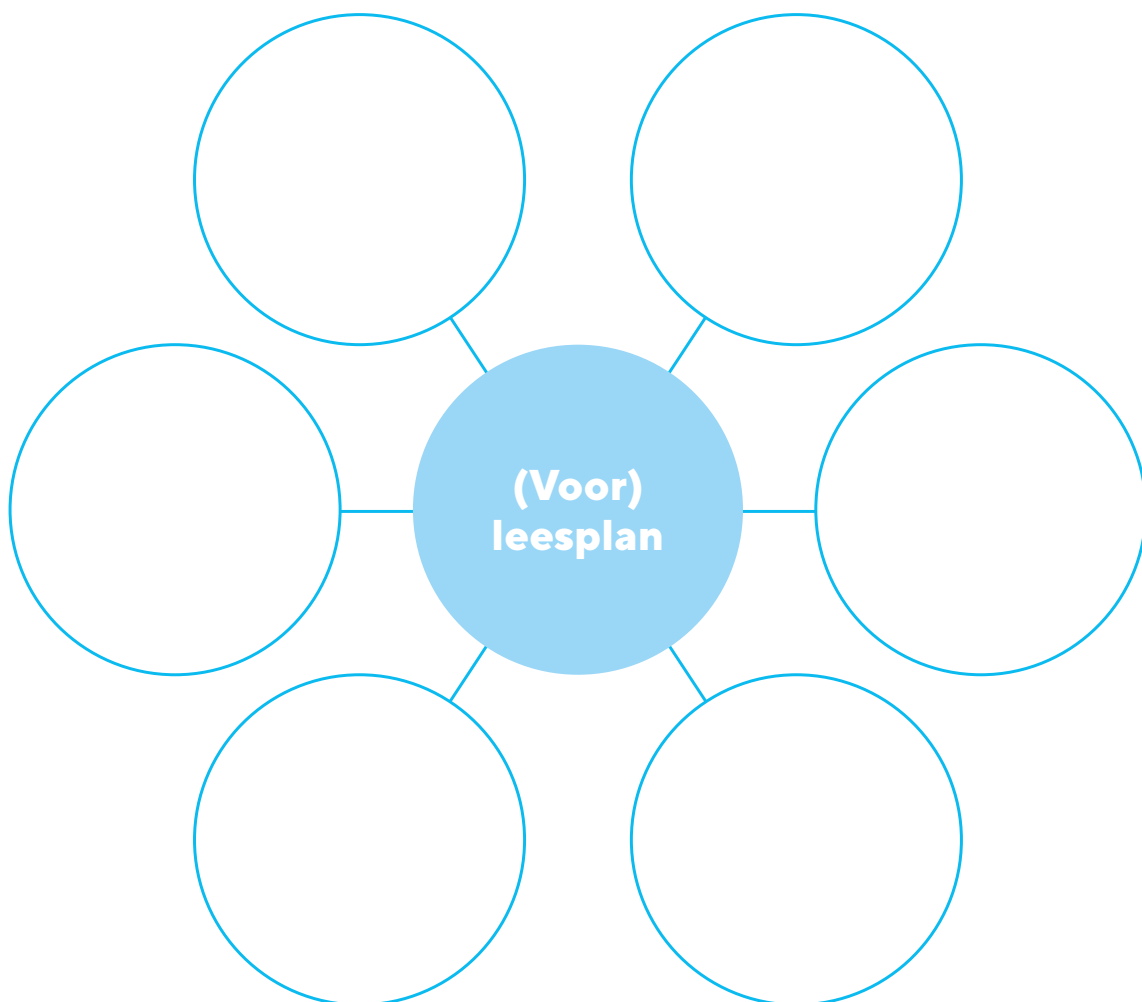
Beantwoord de volgende vragen nadat we klassikaal de websites van **BoekStart** en **de Bibliotheek op school** hebben bekeken:

- Welke informatie is interessant voor medewerkers zoals jij?
 - Wat zou je ouders aanraden te bekijken?
-

Opdracht B

Denk in een groepje na wat er volgens jullie in een (voor)leesplan zou moeten staan.

Waarom is zo'n plan belangrijk?

Praktijk-opdrachten

Na les 2, 4 en 5 maak je een praktijkopdracht. Daarmee ga je in de praktijk brengen wat je tot dan toe in deze keuzemodule hebt geleerd.

Van elke opdracht lever je een kort verslag in. In de examenopdracht kun je sommige onderdelen van de praktijkopdrachten gebruiken. Dus hoe beter je de praktijkopdrachten maakt, hoe makkelijker de examenopdracht is.

Praktijkopdracht 1: Leescultuur (na les 2)

Onderzoek op je werk of stageplek het beleid en de cultuur rond lezen en voorlezen.

Leg uit met welke doelgroep je werkt.

Voorbereiding

- Vraag na of er een (voor)leesbeleid is op je werk of stageplek.
 - Zo ja, welke doelen voor voorlezen en lezen staan centraal?
 - Zo niet, wat staat er over (voor)lezen in het pedagogisch beleidsplan?
- Vraag na in welke fase van de taal- en leesontwikkeling de kinderen zitten van jouw groep.
- Onderzoek de leescultuur op je werk of stageplek. Denk bijvoorbeeld na over de volgende vragen.
 - Vind je dat er genoeg aandacht is voor leesbevordering?
 - Zijn er activiteiten voor leesbevordering opgenomen in de planning? Denk niet alleen aan lezen en voorlezen, maar bijvoorbeeld ook aan activiteiten rond de Kinderboekenweek of bezoeken aan de bieb.
 - Zo ja, vertel hier dan wat meer over.
 - Zo nee, hoe wordt op jouw werk of stageplek (voor)lezen gestimuleerd?

Uitvoering in stappen

1. Omschrijf het leesbeleid op je werk of stageplek.
2. Beschrijf de doelgroep en de kenmerken in taalontwikkeling.
3. Beschrijf de leescultuur op je werk of stageplek.
4. Maak een overzicht van de activiteiten voor leesbevordering die jullie doen op je werk of stageplek.
5. Bespreek de opdracht met je werkbegeleider of leidinggevende.
6. Lever de opdracht vóór lesdag 3 in bij je docent.

Resultaat

Een overzicht van het beleid, de doelgroep en de activiteiten voor leesbevordering op je werk of stageplek (samen maximaal 3 A4). Zo krijg je een beeld van de leescultuur op de plek waar je werkt of stageloopt.

Praktijkopdracht 2: Leesomgeving (na les 4)

Beschrijf de leesomgeving en boekencollectie op je werk of stageplek.

Vorbereiding

Onderzoek de leesomgeving. Denk na over de volgende vragen.

- Hoe ziet de leesomgeving op je werk of stageplek eruit?
 - Is er een leesplek?
 - Zo ja, waar is de leesplek, hoe ziet die eruit, vind je het er gezellig, vinden de kinderen het er fijn?
 - Zo nee, vraag na of daar een reden voor is?
- Zijn er boeken en tijdschriften aanwezig?
 - Kunnen de kinderen daar zelf bij?
 - Zo ja, hoe worden ze gepresenteerd, zien ze er aantrekkelijk uit, lezen de kinderen er graag in?
 - Zo nee, vraag na of daar een reden voor is?
- Hoe ziet de boekencollectie eruit? Zien de boeken er nieuw of oud uit? Zijn het er veel of weinig? Zijn er boeken voor alle leeftijden van de kinderen in de groep? Welke soorten boeken zie je? Zijn er boekensoorten die je mist?

Uitvoering in stappen

1. Beschrijf de leesomgeving en collectie op je werk of stageplek. Maak gebruik van de huiswerkopdracht voor lesdag 4: Hoe ziet de boekencollectie eruit?
2. Voeg foto's toe van de leesomgeving. Let erop dat er geen kinderen herkenbaar op de foto staan vanwege de privacy.
3. Bespreek de opdracht met je werkbegeleider of leidinggevende.
4. Lever de opdracht vóór lesdag 5 in bij je docent.

Resultaat

Een overzicht van de leesomgeving en de collectie (samen maximaal 3 A4).

Praktijkopdracht 3: Verdiepende voorleesactiviteit (na les 5)

Kies een prentenboek dat afgelopen jaar is verschenen en past bij je doelgroep en bij je examenopdracht. Lees dit boek voor op je werk of stageplek. Verzin er een activiteit bij om na het voorlezen meer verdieping aan te brengen.

Vorbereiding

- Bedenk aan welke groep je gaat voorlezen.
- Zoek een prentenboek dat afgelopen jaar is verschenen en past bij je doelgroep en bij je examenopdracht.

- Lees het prentenboek een aantal keer en bekijk de tekeningen aandachtig.
- Lees het boek 1 of 2 keer hardop voor om de tekst goed te leren kennen.
- Bedenk welke activiteit je erbij zou kunnen doen om verdieping aan te brengen. Wat is het doel van je activiteit?
- Heb je materialen nodig bij die activiteit? Verzamel die dan alvast.

Uitvoering in stappen

1. Beschrijf het boek dat je hebt gekozen: wat is de titel, wie zijn de auteur en de illustrator? Vertel kort waar het boek over gaat en leg uit waarom je dit boek hebt gekozen. Beschrijf de activiteit die je na het voorlezen gaat doen.
2. Voer de activiteit op je werk of stageplek uit. Lees het prentenboek voor en voer daarna de activiteit uit (meteen na het voorlezen, of een paar dagen later). Laat eventueel foto's maken voor het verslag en onthoud dat er geen kinderen herkenbaar op de foto mogen staan.
3. Schrijf een verslag van de uitgevoerde opdracht: hoe is het gegaan?
4. Bespreek de opdracht met je werkbegeleider of leidinggevende.
5. Lever de opdracht vóór lesdag 6 in bij je docent.

Resultaat

Een verslag van de voorbereiding, het voorlezen van het prentenboek en de verdiepende activiteit (samen maximaal 3 A4).

Bijlage

Leesautobiografie

Met de vragen in de tabel krijg je een beeld van jouw eigen leesgeschiedenis. We noemen dat je *leesautobiografie*. Die laat zien wat **voor soort lezer je bent**, en kan je helpen bij het kiezen van boeken die bij je passen.

Onderwerpen en voorbeeldvragen

Voorlezen

Las je vader / moeder / oppas... vroeger voor?

Weet je nog uit welke boeken?

Had je een favoriet prentenboek / sprookje / verhaal?

Thuis

Wordt er in jouw familie graag gelezen, of juist weinig en met tegenzin?

Zijn er bij jou thuis boeken? Zijn die gekocht of gekregen?

Wat voor boeken heb jij?

Praten jullie thuis over boeken?

Basisschool

Las je juf of meester voor? Zo ja, uit welke boeken?

Wat vond je van het voorlezen?

Wanneer ging je zelf lezen?

Las je veel of weinig?

Welke boeken las je op de basisschool?

Middelbare school

Wat las je op de middelbare school?

Moest je verplichte boeken lezen? Zo ja, hoeveel en welke?

Wat vond je daarvan?

Welke soort boeken stonden er op je lijst?

Top-5

Wat is jouw top-5 van beste / mooiste boeken die je ooit hebt gelezen?

Wat maakt deze boeken zo bijzonder? Vertel eens.

Lezerstype

Als wat voor lezerstype zou je jezelf omschrijven?

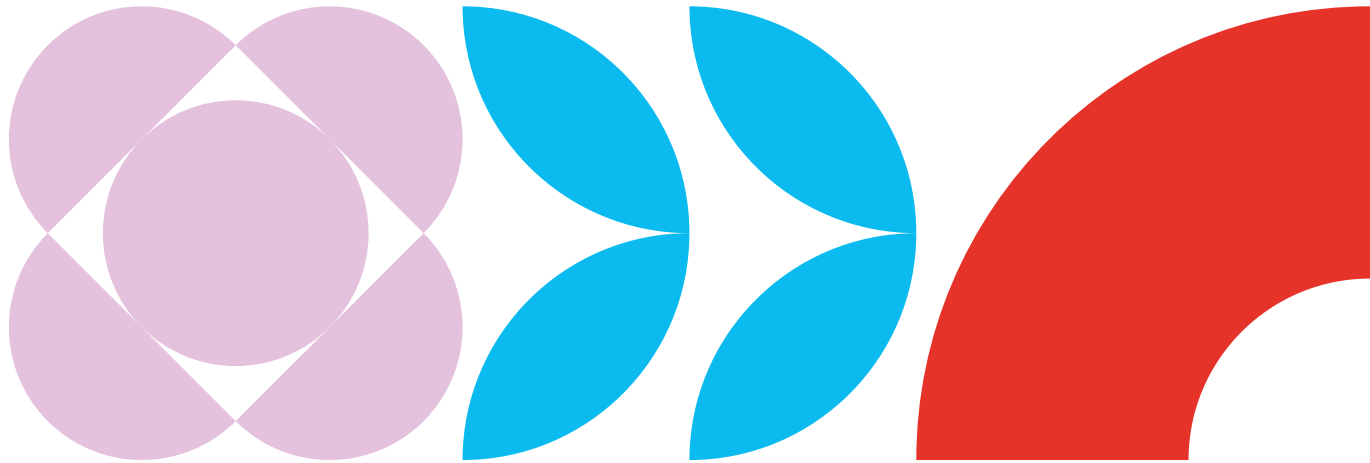
Wat vind je fijn aan lezen?

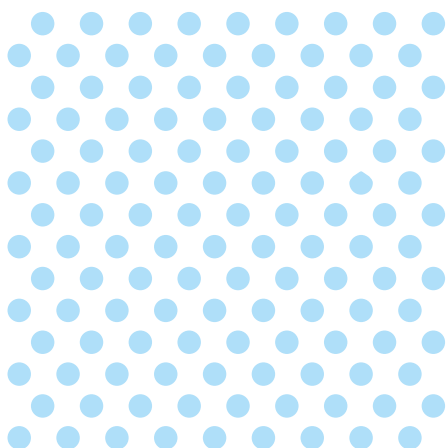
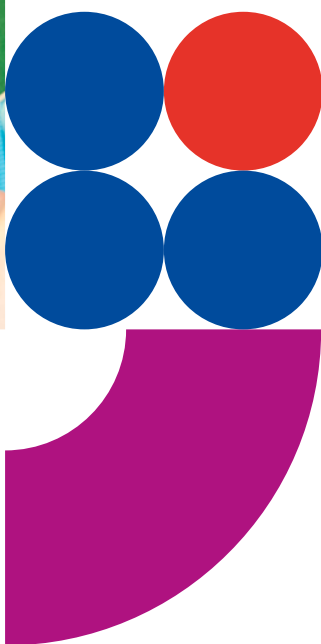
Wat vind je lastig?

Plannen

In deze keuzemodule duik je in het onderwerp leesbevordering. Wat ben je van plan om hiermee te gaan doen?

De vragen voor deze leesautobiografie zijn gebaseerd op de *les bij Een motiverende start in havo / vwo 4* van 'Lezen voor de Lijst' door Monique Metzemaekers en Theo Witte (2013), lezenvoordelijst.nl.

Colofon

© Stichting Lezen
(2020, 2e druk 2024)

Het mbo-keuzedeel *Specialist* leesbevordering *0 tot 12 jaar* is mede tot stand gekomen door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma BoekStart (Stichting Lezen / Koninklijke Bibliotheek).

Opdrachtgever

Stichting Lezen

Auteur

Liselotte Dessauvagie

Redactie

Bea Ros, Zunneberg & Ros
Tekstproducties

Auteurs herziening 2024

Marieke Andela en
Nicolien de Pater

Redactie herziening 2024

Jessie van Loon, Tekstraket

Vormgeving

Judith Schoffelen en
Erik olde Hanhof

lezen.nl

boekstart.nl

debibliotheekopschool.nl

